

ПРОДОВЖЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Живова Ю. В.

У статті розглянуті об'єктивні обставини, які перешкоджають здійсненню Вищою радою правосуддя своїх повноважень, проблеми формування нового складу та добору кандидатів до ВРП. Це є обов'язковим для продовження судової реформи, яка висунута однією з головних вимог євроінтеграції. Нині відсутній повноважний склад Вищої ради правосуддя, передбачений Конституцією України, відповідно до якої Вища рада правосуддя набуває повноважень за умови обрання (призначення) щонайменше п'ятнадцяти її членів, серед яких більшість становлять судді, а отже, з лютого 2022 року Вища рада правосуддя втратила можливість здійснювати відповідні повноваження щодо забезпечення незалежності судової влади та вжиття заходів щодо забезпечення авторитету правосуддя та незалежності суддів. Особлива увага в дослідженні приділена неможливості здійснення повноважень щодо надання згоди на затримання судді або утримання його під вартою чи арештом, ухвалення рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, заповненню вакантних посад суддів та звільненню суддів у відставку, дисциплінарній відповідальності суддів, поновлення роботи з надання висновків та узагальнення практики ВРП тощо.

Автор зазначає, що змінами в законодавство тимчасово встановлено, що в період дії надзвичайного чи воєнного стану та протягом 30 днів після дня його скасування (припинення) і за умови відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя, визначеного статтею 131 Конституції України, деякі повноваження виконує Голова Верховного Суду. Але це не вирішує весь комплекс накопичених проблем, пов'язаних із зупиненням роботи ВРП. Перш за все від наявності повноважного складу Вищої ради правосуддя залежить запуск Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Призначення членів ВККС є важливим складником судової реформи, адже дозволить поновити роботу ВККС з добору суддів на поповнення суддівського корпусу та завершити кваліфікаційне оцінювання діючих суддів.

Відсутність повноцінного функціонування ВРП особливо гостро відчутна в період дії воєнного стану.

Тому вкрай необхідно, щоб члени ВРП якнайшвидше були вибрані та призначені на вакантні посади, і Вища рада правосуддя відновила виконання своїх повноважень у повному обсязі.

Ключові слова: *судова реформа, європейська інтеграція, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України.*

Zhyvova Yu. V. Continuation of judicial reform in the sphere of functioning of the Supreme Council of Justice as a necessary condition for European integration

In the articles considered objective circumstances, which hinder realization of Supreme Council of Justice of the plenary powers, problem of forming of new composition and selection of candidates to Supreme Council of Justice. This is mandatory for the continuation of judicial reform, which is one of the main demands of European integration. Plenipotentiary composition of Higher advice of justice absents now provided by Constitution of Ukraine, in accordance with which Supreme Council of Justice acquires plenary powers on condition of electing (prescription) at least of fifteen its members among which majority is made by judges, and consequently, from February, 2022 Supreme Council of Justice threw away opportunity to carry out the proper plenary powers in relation to providing of independence of department judicial and use of measures on providing of authority of justice and independence of judges. The special attention in research is spared impossibility of realization of plenary powers in relation to the grant of consent to detention of judge or maintenance of him under a guard or arrest, decision-making about the temporal removal of judge from realization of justice in connection with bringing in to criminal responsibility, to filling of vacant positions of judges and liberation of judges in retirement, disciplinary responsibility of judges, proceeding in work, on the grant of conclusions and generalization of practice of Supreme Council of Justice etc.

The author marks that in a legislation it is temporally set changes, that in the period of action of the extraordinary or military state and during 30 days

after the day of his abolition (stopping) and on condition of absence of plenipotentiary composition of Supreme Council of Justice, certain the article of a 131 Constitution of Ukraine, some plenary powers are executed by Chairman of Supreme Court. However it does not decide all complex of the accumulated problems, related to the stop of work of Supreme Council of Justice. Foremost the start of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine depends on the presence of plenipotentiary composition of Supreme Council of Justice. Setting of members of High Qualification Commission of Judges is important component judicial reform, in fact will allow to renew a robot High Qualification Commission of Judges from the selection of judges on addition to the judge corps and to complete the qualifying evaluation of operating judges.

Absence of the valuable functioning of Supreme Council of Justice is especially sharply perceptible in the period of action of the military state. It is utterly necessary therefore, that the members of Supreme Council of Justice were as quick as possible select and appointed on vacant positions and Supreme Council of Justice picked up thread implementation of the plenary powers in full.

Key words: *judicial reform, European integration, Supreme Council of Justice, High Qualification Commission of Judges of Ukraine.*

Постановка проблеми та її актуальність.

23 червня 2022 року сталася історична подія для нашої держави – країни, які є членами Європейського Союзу, проголосували за надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС. Проте було надано низку вимог, які необхідно виконати на шляху до європейської інтеграції. Серед них - продовження судової реформи в Україні.

Судова реформа в Україні розпочалась у 2016 році. Вона охоплювала внесення змін до Конституції та створення декількох нових інституцій. Серед них – Вища рада правосуддя (ВРП) та Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС) України.

Однак Вища кваліфікаційна комісія суддів була розпущена у 2019 році, тоді як у 2021 році передбачалась перевірка Вищої ради правосуддя на добросовісність усіх її членів. Уже після цього мав проводитись відбір нових членів.

Такі перевірки були покладені на новостворені Етичну раду (для перевірки Вищої ради правосуддя) та Конкурсну комісію (для перевірки Вищої кваліфікаційної комісії суддів). Ці органи мали у своєму складі міжнародних експертів, які мали право вирішального голосу.

32 лютого 2022 року відсутній повноважний склад Вищої ради правосуддя, визначений статтею 131 Конституції України, відповідно до якої Вища рада

правосуддя набуває повноважень за умови обрання (призначення) щонайменше п'ятнадцяти її членів, серед яких більшість становлять судді, а отже, з лютого 2022 року Вища рада правосуддя втратила можливість здійснювати відповідні повноваження щодо забезпечення незалежності судової влади та вжиття заходів щодо забезпечення авторитету правосуддя та незалежності суддів. Нині у складі ВРП працює сім членів. Відновлення конституційного складу цілком залежить від рішень суб'єктів обрання та призначення членів Ради.

«Вища рада правосуддя має стояти на сторожі авторитету та незалежності судової влади, проте зараз судова влада, на жаль, перебуває у нестабільному стані. Відсутність Вищої кваліфікаційної комісії суддів України більше трьох років спричинила кадрову кризу у судовій системі, яка поглиблюється щодня. Водночас із 24 лютого 2022 року ВРП втратила конституційну повноважність через звільнення у відставку 10 членів. Таким чином, зупинилася робота двох надважливих органів у системі судоустрою. Особливо гостро відсутність повноважень Вищої ради правосуддя відчувається в період дії воєнного стану», – наголосила член ВРП Оксана Блажівська під час звернення з вітальним словом до учасників онлайн-марафону «Бізнес в умовах воєнного стану [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про невідірені проблеми у сфері забезпечення законного та безперешкодного функціонування судової влади наголошують діючі члени Вищої ради правосуддя (Віталій Саліхов, Оксана Блажівська, Інна Плахтій), міжнародні експерти (Голова Конкурсної комісії ВККС Тед Зажечни) та інші представники громадськості, практикуючі юристи та науковці. Саме на підставі їхніх інтерв'ю та коментарів, використовуючи нормативні джерела, побудований виклад основного матеріалу дослідження.

Метою статті є вивчення критичних для судової влади та суспільства проблем, які виникли через відсутність конституційних повноважень Вищої ради правосуддя та залишаються невідіреними. Серед них – неможливість відсторонення суддів від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, надання згоди на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом, заповнення вакантних посад суддів та звільнення суддів у відставку, поновлення роботи з надання висновків та узагальнення практики ВРП та інші.

Виклад основного матеріалу. Стаття 131 Конституції України встановлює, що в Україні діє Вища рада правосуддя [2]. Згідно зі статтею 1

Закону України «Про Вищу раду правосуддя» від 21.12.2016 року, Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [3].

З метою забезпечення сталого функціонування судової влади в період відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя, а також в умовах дії правового режиму воєнного стану Верховною Радою України 15 березня 2022 року було прийнято Закон України № 2128-IX «Про внесення змін до розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо забезпечення сталого функціонування судової влади в період відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя», який набрав чинності 22 березня 2022 року.

Вказаним Законом доповнено розділ XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зокрема, пунктом 56, яким тимчасово встановлено, що в період дії надзвичайного чи воєнного стану та протягом 30 днів після дня його скасування (припинення) і за умови відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя, визначеного статтею 131 Конституції України, деякі повноваження виконує Голова Верховного Суду [4].

Але це не вирішує весь спектр накопичених проблем, пов'язаних із зупиненням роботи ВРП. Розберемо основні й найбільш чіткі.

Нагадуємо, що від наявності повноважного складу Вищої ради правосуддя залежить запуск Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Призначення членів ВККС є важливим складником судової реформи, адже дозволить поновити роботу ВККС з добору суддів на поповнення суддівського корпусу та завершити кваліфікаційне оцінювання діючих суддів.

Про сучасні виклики та першочергові завдання органів системи правосуддя розповіла член Вищої ради правосуддя Інна Плахтій під час Східноукраїнського судового форуму «Актуальні питання з розгляду спорів, пов'язаних із захистом прав фізичних осіб в умовах воєнного стану в Україні». Вона повідомила, що з 24 лютого 2022 року після початку повномасштабної війни було зруйновано або значно пошкоджено 85 судів.

Станом на 20 вересня 2022 року 130 судів загальної юрисдикції через війну не здійснюють правосуддя. Водночас вдалося відновити роботу 40 судів у Житомирській, Київській, Миколаївській, Сумській та Харківській областях. За її словами, основними проблемами судової влади в умовах воєнного стану в Україні залишаються відсутність повноважного складу Вищої ради правосуддя, запуск Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, подолання кадрового дефіциту, забезпечення достатнього рівня фінансування, впровадження розширених можливостей електронного чи дистанційного правосуддя задля забезпечення безпеки учасників та економії коштів [5].

ВККС не працює вже майже три роки і з метою поновлення її роботи створена Конкурсна комісія, яка добирає кандидатів на посади членів ВККС на засадах прозорого конкурсу. Приймання заяв на участь розпочалося з 4 лютого 2022 року і мало тривати до 4 березня 2022 року, проте було призупинено через російську агресію. До участі у конкурсі допускаються правники-громадяни України, що мають вищу юридичну освіту, стаж професійної діяльності у сфері права не менше 15 років, володіють державною мовою та відповідають критеріям добросовісності і професійної компетентності.

Конкурс відбувається на засадах верховенства права, професійності, публічності і політичної нейтральності у два етапи. На першому етапі за результатами розгляду поданих кандидатами документів, результатами спеціальної перевірки та відповідної інформації з відкритих джерел буде сформований перелік кандидатів, допущених до співбесіди. На другому етапі буде проведена співбесіда з відібраними кандидатами, за результатом якої Конкурсна комісія має відібрати і передати на розгляд Вищій раді правосуддя не менше двох кандидатів на кожну із 16 вакансій, яких рекомендує на призначення Вищій раді правосуддя. ВРП призначить 16 членів ВККС.

У липні 2022 року Конкурсна комісія з добору кандидатів на посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відновила свою роботу та оголосила про поновлення конкурсу на зайняття посади члена ВККС. Під час засідання члени комісії наголосили на важливості продовження своєї роботи з метою здійснення реформи судової системи та набуття Україною членства в Європейському Союзі, а також зазначили, що «у цей непростий час Конкурсна комісія визнає своїм обов'язком зробити все можливе, щоб продовжити проведення конкурсу на посади членів ВККС на засадах неупередженості, прозорості, про-

фесійності, незалежності та доброчесності. Для цього важливим є широке залучення юридичної спільноти до участі у конкурсі на посади членів ВККС, які мають найвищий рівень доброчесності та діють незалежно та неупереджено».

Голова Конкурсної комісії Тед Зажечни закликав юридичну спільноту, професійні громадські організації та засоби масової інформації підтримати зусилля Конкурсної комісії у оновленні ВККС та проведенні судової реформи. «Ми з колегами запевняємо, що в результаті конкурсу будуть вибрані ті кандидати, які будуть служити на благо українського народу, виключно на критеріях доброчесності та професійності. Ми впевнені, що завдяки консолідованим зусиллям членів комісії, її Секретаріату, професійних юридичних організацій – суддів, науковців, адвокатів, громадських організацій та ЗМІ Україна здійснить плани, які так довго плекав народ України, а також ті, що викладені у Висновку щодо вступу України до ЄС – забезпечити прогрес у здійсненні судової реформи та вибрати новий склад ВККС», – зазначив Тед Зажечни [6].

У зв'язку з відсутністю законного кворуму ВРП фактично зупинився процес формування служби дисциплінарних інспекторів. Це стало наступною перешкодою продовження судової реформи в Україні, яка спрямована насамперед на очищення судової влади, відновлення довіри громадськості до судів та забезпечення існування незалежного суду в Україні.

5 серпня 2021 року набрав чинності Закон України від 14 липня 2021 року № 1635-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» [7], яким внесено зміни до Закону України «Про Вищу раду правосуддя», зокрема в частині здійснення дисциплінарних проваджень щодо суддів. Цим Законом передбачено, що дисциплінарний інспектор ВРП є учасником дисциплінарної справи. Саме на дисциплінарних інспекторів покладатиметься обов'язок щодо первинного оброблення дисциплінарних скарг.

Нині у Вищій раді правосуддя майже 7000 нерозглянутих дисциплінарних скарг стосовно суддів, і ця кількість постійно зростає. Тому питання добору дисциплінарних інспекторів постає особливо гостро. ВРП розроблено проекти актів, які забезпечать належне функціонування служби дисциплінарних інспекторів відповідно до вимог законодавства та дадуть їй можливість розпочати роботу [8].

Водночас затвердження структури і штатного розкладу Вищої ради правосуддя, Положення про службу дисциплінарних інспекторів, Положення про автоматизовану систему розподілу справ, внесення змін до Регламенту Вищої ради правосуддя, призначення керівника служби дисциплінарних інспекторів можливі лише після формування повноважного складу ВРП. Таким чином, відповідно до Закону № 1635-ІХ служба дисциплінарних інспекторів не запрацює до формування повноважного складу Вищої ради правосуддя.

Одними з найбільш важливих функцій ВРП, визначених статтею 131 Конституції України, які зараз не працюють у зв'язку з відсутністю повноважного складу Вищої ради правосуддя, є надання згоди на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом та ухвалення рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності.

Згідно зі статтею 62 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», суддю може бути тимчасово відсторонено від здійснення правосуддя за рішенням ВРП. Відповідно до статті 155 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності ухвалюється на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора або його заступника в порядку, встановленому законом [9].

Порядок прийняття Вищою радою правосуддя рішень про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та про продовження строку такого тимчасового відсторонення регулюється главою 19 (зокрема, пунктами 19.3-19.27) Регламенту Вищої ради правосуддя, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 24 січня 2017 року № 52/0/15-17 [10], зі змінами), яка містить основні процедурні моменти щодо розгляду Вищою радою правосуддя клопотань про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та про продовження строку такого тимчасового відсторонення.

Вища рада правосуддя дає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом (пункт 7 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»).

Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку

судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом вноситься на розгляд Вищої ради правосуддя Генеральним прокурором або його заступником, а стосовно судді Вищого антикорупційного суду таке подання вноситься Генеральним прокурором. Подання про надання згоди на затримання, утримання під вартою чи арешт судді повинно відповідати вимогам, встановленим КПК України, при цьому щодо кожного виду запобіжного заходу подається окреме подання. Подання повинно бути вмотивованим, містити конкретні факти і докази, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння, визначеного Кримінальним кодексом України, обґрунтування необхідності такого затримання (утримання). Подання, що не відповідає вимогам цієї статті, Вища рада правосуддя вмотивованим рішенням повертає Генеральному прокурору або його заступнику (стаття 58 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»).

Статтю 482 КПК України встановлені особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності, затримання і обрання запобіжного заходу стосовно суддів. Так, частиною першою вказаної норми визначено, що затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом здійснюється за згодою Вищої ради правосуддя. Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком: 1) якщо Вищою радою правосуддя надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням; 2) затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину. Суддя має бути негайно звільнений, якщо мета такого затримання (попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину) досягнута.

Порядок розгляду Вищою радою правосуддя подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом регулюється нормами статті 59 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», відповідно до якої: Вища рада правосуддя розглядає подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом не пізніше п'яти днів з дня отримання подання. Розгляд подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом здійснюється Вищою радою правосуддя без виклику судді.

Таким чином, оскільки відсутній повноважний склад ВРП, існують об'єктивні обставини, які перешкоджають здійсненню Вищою радою правосуддя повноважень щодо надання згоди на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом, ухвалення рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, в тому числі за вчинення кримінального діяння, визначеного статтею 111¹ Кримінального кодексу України (колабораційна діяльність), що є актуальним на поточний момент. «Неповноважність вищого органу суддівського врядування несе загрози стабільності судової системи та безпеці всієї держави», – наголосив виконуючий обов'язки голови ВРП Віталій Саліхов [11].

Відповідно до частини першої статті 73 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Вища рада правосуддя з метою забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя: 1) веде і оприлюднює на своєму офіційному вебсайті реєстр повідомлень суддів про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, проводить перевірку таких повідомлень, оприлюднює результати та ухвалює відповідні рішення; 2) вносить до відповідних органів чи посадових осіб подання про виявлення та притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, якими вчинено дії або допущено бездіяльність, що порушує гарантії незалежності суддів або підриває авторитет правосуддя; 3) вносить на розгляд зборів відповідного суду подання про звільнення судді з адміністративної посади у разі невиконання ним рішення Вищої ради правосуддя; 4) ухвалює та оприлюднює публічні заяви і звернення; 5) звертається до суб'єктів права законодавчої ініціативи, органів, які уповноважені приймати правові акти, із пропозиціями щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя; 6) звертається до прокуратури та органів правопорядку щодо надання інформації про розкриття та розслідування

злочинів, вчинених щодо суду, суддів, членів їх сімей, працівників апаратів судів, злочинів проти правосуддя, вчинених суддями, працівниками апарату суду; 7) готує у співпраці з органами суддівського самоврядування, іншими органами та установами системи правосуддя, громадськими об'єднаннями і оприлюднює щорічну доповідь про стан забезпечення незалежності суддів в Україні; 8) вживає інших заходів, які є необхідними для забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя.

Практично всі ці функції наразі заморожені, що призводить до призупинення найважливішої конституційної засади правосуддя – гарантії незалежності суддів.

Згідно із Законом «Про внесення змін до розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо забезпечення сталого функціонування судової влади в період відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя», Голова Верховного Суду або особа, яка виконує повноваження Голови Верховного Суду, здійснює з-поміж іншого перевірку повідомлень суддів про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, оприлюднює результати та приймає відповідні рішення; вносить до відповідних органів чи посадових осіб подання про виявлення та притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, якими вчинено дії або допущено бездіяльність, що порушує гарантії незалежності суддів або підриває авторитет правосуддя; звертається до прокуратури та органів правопорядку щодо надання інформації про розкриття та розслідування злочинів, вчинених щодо суду, суддів, членів їх сімей, працівників апаратів судів, злочинів проти правосуддя, вчинених суддями, працівниками апарату суду. Також згідно із вказаними вище законодавчими змінами організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Голови Верховного Суду або особи, яка виконує повноваження Голови Верховного Суду в частині виконання зазначених повноважень Вищої ради правосуддя, здійснює секретаріат Вищої ради правосуддя.

Здається очевидним, що Голова Верховного Суду не в змозі охопити все коло заходів щодо забезпечення незалежності суддів. Тому питання розблокування роботи ВРП постає дуже гостро у сфері охорони авторитету правосуддя.

Висновок. Судова реформа є найнеобхіднішим кроком, адже це є важливим не лише для отримання можливості стати членом Європейського

Союзу, а й для України та громадян загалом. Адже законне та налагоджене функціонування судової системи підвищить довіру суспільства до неї та дасть упевненість у справедливому суді для громадян і бізнесу.

Першочерговим завданням, яке постало нині перед Вищою радою правосуддя для продовження судової реформи, є формування повноважного її складу, який дозволить розблокувати здійснення найважливіших функцій. Центральне місце серед них посідає закінчення добору кандидатів та відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Завдяки цьому можна подолати проблеми, пов'язані з кадровим дефіцитом у судах, та вирішити питання щодо належного фінансового забезпечення судових установ. Крім того, важливими завданнями є формування служби дисциплінарних інспекторів, забезпечення єдності та прозорості практики притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, поновлення роботи з надання висновків та узагальнення практики ВРП та процесу щодо перевірки повідомлень суддів про втручання в їхню діяльність.

Вкрай критичним для судової влади та суспільства є проблема неможливості звільнити суддів у відставку за станом здоров'я чи за власним бажанням, відсторонити суддів від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, надати згоду на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом, припинити повноваження судді чи відставку судді у зв'язку з набранням законної сили вироком чи набуттям громадянства іншої держави. У зв'язку з тим, що такі функції згідно з кримінально-процесуальним законодавством не виконує жодний правоохоронний орган, і це єдино можливий спосіб притягнути до відповідальності суддів, які порушили присягу судді на вірність Українському народові та вступили в колаборацію з окупантами, вважаємо за потрібне законодавчо дозволити наявним членам ВРП тимчасово виконувати свої повноваження без кворуму.

Наприкінці слід зауважити, що відсутність повноцінного функціонування ВРП особливо гостро відчутна в період дії воєнного стану. Тому залишається сподіватись, що члени ВРП будуть вибрані та призначені на вакантні посади якнайшвидше, отже, Вища рада правосуддя виконуватиме свої повноваження в повному обсязі.

Література

1. Блажівська О.: Відсутність повноцінного функціонування ВРП особливо гостро відчутна для судо-

вої системи в період дії воєнного стану. *Звернення з вітальним словом до учасників онлайн-марафону «Бізнес в умовах воєнного стану»*. URL: <https://hcj.gov.ua/news/oksana-blazhivska-vidsutnist-povnocinnogo-funkcionuvannya-vrp-osoblyvo-gostro-vidchutna-dlya>.

2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Закон України «Про вищу раду правосуддя» від 21.12.2016 № 1798-П. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>.

4. Закон України № 2128-ІХ «Про внесення змін до розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо забезпечення сталого функціонування судової влади в період відсутності повноважного складу Вищої ради правосуддя» від 15.03.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2128-20#Text>.

5. Плахтій І. Актуальні питання з розгляду спорів, пов'язаних із захистом прав фізичних осіб в умовах воєнного стану в Україні. *Східноукраїнський судовий форум*. URL: <https://hcj.gov.ua/news/inna-plahtiy-vzlyala-uchast-u-obgovorenni-vazhlyvyh-dlya-sudovoyi-vlady-pytan-pid-chas>.

6. Конкурсна комісія ВККС відновила свою роботу та оголосила про поновлення конкурсу на зайняття посади члена ВККС. URL: <https://hcj.gov.ua/news/konkursna-komisiya-z-doboru-kandydativ-na-posady-chleniv-vyshchoyi-kvalifikatsiynoyi-komisiyi-0>.

7. Закон України від 14 липня 2021 року № 1635-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради пра-

восуддя». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1635-20#Text>.

8. Саліхов В. ВРП готова вжити усіх заходів для належного запуску та функціонування служби дисциплінарних інспекторів. Виконувач обов'язків Голови Вищої ради правосуддя Віталій Саліхов під час X Міжнародного судово-правового форуму, організованого виданням «Юридична практика». URL: <https://hcj.gov.ua/news/vitaliy-salihov-vrp-gotova-vzhyty-usih-zahodiv-dlya-nalezhnogo-zapusku-ta-funkcionuvannya>.

9. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

10. Регламент Вищої ради правосуддя, затверджений рішенням Вищої ради правосуддя від 24 січня 2017 року № 52/0/15-17. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr52_910-17#Text.

11. Саліхов В. Неповноважність вищого органу суддівського врядування несе загрози стабільності судової системи та безпеці всієї держави. Виконувач обов'язків Голови Вищої ради правосуддя Віталій Саліхов під час круглого столу на тему: «Колаборація як виклик судовій системі», присвяченому пошуку механізмів належного реагування на прояви колабораціонізму у судовій системі. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vitaliy-salihov-nepovnovazhnist-vyshchogo-organu-suddivskogo-vryaduvannya-nese-zagrozy>.

Живова Ю. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного
і кримінального права
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара